

LIETUVOS VĖŽIŲ ATPAŽINIMO RAKTAS

(Iš Gyvūnijos monitoringo metodai, Vilnius, 2009)

Lietuvoje šiuo metu sutinkamos keturios vėžių rūšys. Rainuotasis vėžys priklauso Cambaridae, o kitos rūšys – Astacidae šeimai. Vienintelė vietinė rūšis – plačiažnyplis vėžys.

Plačiažnyplis vėžys (*Astacus astacus*).

Patinai subręsta trečiaisiais, o patelės – ketvirtaisiais gyvenimo metais. Jų kūno ilgis mūsų krašto sąlygomis tuo metu būna, atitinkamai, apie 7 ir apie 8 cm. Užauga iki 15 cm, retkarčiais iki 18 cm. Poruojasi rudenį atšalus vandeniui. Jaunikliai išsiritą pavasarį, gegužę. Vislumas – 90–260 kiaušinių.

Siauražnyplis vėžys (*Astacus leptodactylus*).

Subręsta trečiaisiais – ketvirtaisiais metais, 7–8 cm ilgio. Užauga iki 15 cm, retkarčiais iki 20 cm. Poruojasi rudenį, jaunikliai išsiritą pavasarį. Vislumas apie 100–300 kiaušinių.

Žymėtasis vėžys (*Pacifastacus leniusculus*).

Subręsta paprastai trečiaisiais – ketvirtaisiais metais, tačiau gali subręsti ir antraisiais gyvenimo metais, būdami 6–9 cm ilgio. Patelės užauga iki 12 cm, patinai – iki 16 cm, retkarčiais iki 20 cm. Poruojasi rudenį, jaunikliai išsiritą pavasarį. Vislumas paprastai tarp 200 ir 400 kiaušinių, retkarčiais iki 500 ir daugiau.

Rainuotasis vėžys (*Orconectes limosus*).

Subręsta antraisiais gyvenimo metais, 2,5–3,5 cm ilgio. Užauga iki 12 cm ilgio. Poruotis gali rudenį, žiemą ar pavasarį. Kiaušiniai paprastai nešiojami balandį – gegužę, jų vystymasis trunka apie vieną mėnesį. Vislumas iki 400 kiaušinių ir daugiau.

Lietuvoje gyvenančius vėžius nesunku atskirti pagal toliau pateikiamą raktą.

1 (2) Priekinių vaikščiojamųjų kojų riešai (*carpus*, pirmas narelis nuo žnyplių) iš vidinės pusės su aiškiai matoma aštria pentino pavidalo išauga (1 pav., 6).

Šeima **Cambaridae**

Rainuotasis vėžys (*O. limosus*), lengvai atskiriamas pagal ant pilvelio nugarinės pusės esančias rudas (tamsiai raudonas) skersinės juostas, šviesesnius žnyplių galus (dažnai oranžinės spalvos) ir aiškius spyglius galvavrūtinės skydo šonuose prieš kaklinę vagutę („skruostų“ srityje) (1 pav., 5).

2 (1) Priekinių vaikščiojamųjų kojų riešai iš vidinės pusės be aiškiai matomos išaugos.

Šeima **Astacidae**

3 (4) Galvavrūtinės skydo (karapakso) šonuose už kaklinės vagutės („pečių“ srityje) spyglių nėra, ant žnyplių nugarinės pusės paslankaus piršto prijungimo vietoje balta dėmė (1 pav., 3).

Žymėtasis vėžys (*P. leniusculus*)

4 (3) Galvavrūtinės skydo šonuose už kaklinės vagutės („pečių“ srityje) iš abiejų pusių yra bent po vieną spyglį (1 pav., 4), ant žnyplių nugarinės pusės baltų dėmių nėra.

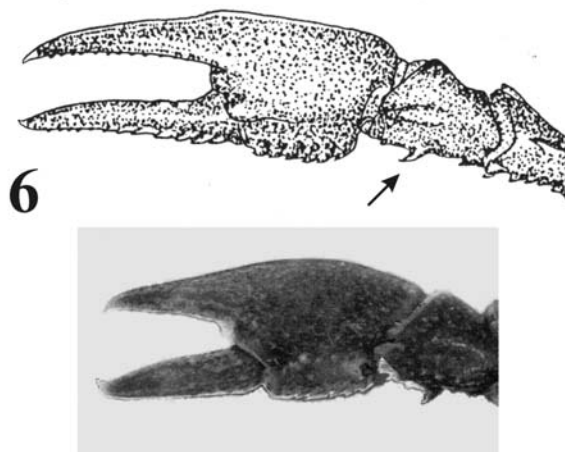
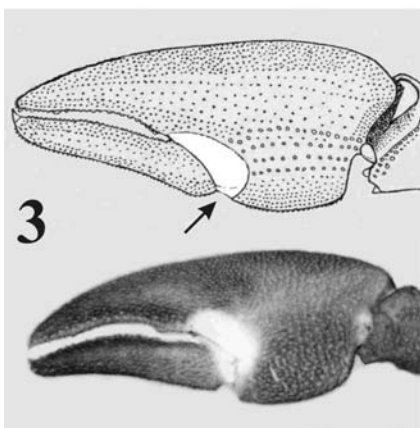
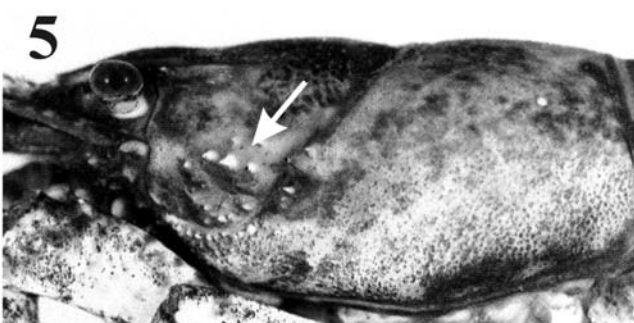
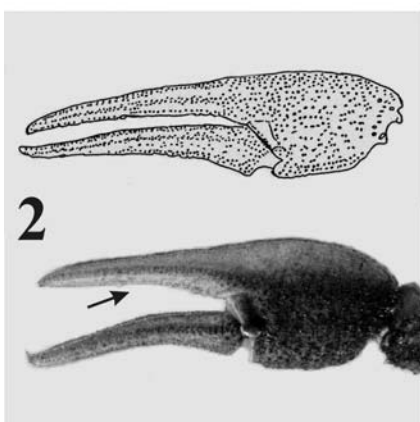
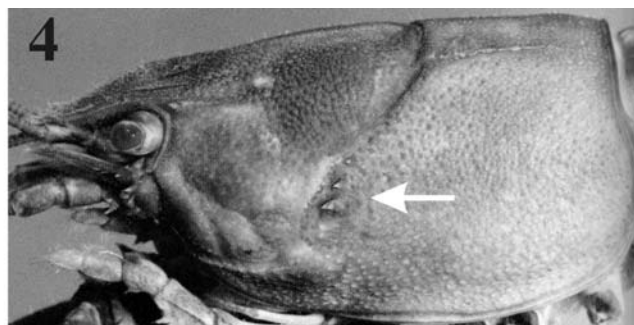
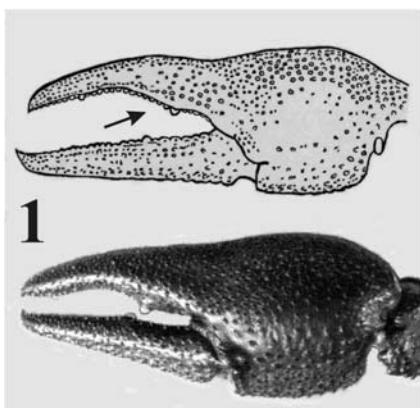
Gentis *Astacus*

5 (6) Žnyplių nepaslankaus piršto vidiniame krašte didesnių gumbų ir įgaubos nėra (1 pav., 2), žnyplių pirštai dažniausiai pailgėję ir siauri, galvavrūtinės skydo paviršius gruoblėtas (daug mažų spyglių pavidalo kauburėlių), iš šonų prieš kaklinę vagutę („skruostų“ srityje) yra spyglių.

Siauražnyplis vėžys (*A. leptodactylus*)

6 (5) Žnyplių nepaslankaus piršto vidiniame krašte du didesni atokiai išdėstyti dantų pavidalo gumbai, tarp jų aiškiai matoma įgauba (1 pav., 1), galvavrūtinės skydo paviršius lygesnis, iš šonų prieš kaklinę vagutę spyglių nėra (1 pav., 4).

Plačiažnyplis vėžys (*A. astacus*)



1 pav. Palčiažnyplio (1), siauražnyplio (2) ir žymėtojo (3) vėžių žnyplės, plačiažnyplio (4) ir rainuotojo (5) vėžių karapaksas lateraliai ir rainuotojo vėžio priekinės vaikščiojamosios kojos (6). Rodyklės rodo skiriamuosius požymius.



Plačiažnyplis



Žymėtasis



Rainuotasis



Siauražnyplis

2 pav. Lietuvoje gyvenantys vėžiai.